

ကညီဂွံဝီခွဲးယာ်ကရူၢ်

မၤနီၣ်မၤယါတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးပှၤဂွံဝီခွဲးယာ်လၢကီၢ်ပယီၤခိၣ်န့ၣ်သဝီပှၤ

တၢ်ကစီၣ်အဖုၣ်

လၢဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၃သီ, ၂၀၂၂န့ၣ် / KHRG # 22-1-NB1

ပှၤကညီ, တမ့ၢ်ကတီၤဘၣ်- တၢ်ထီၣ်ဒုးကမျၢၢ်ဖဲဘံလ့ကီၢ်ဆၣ်, ဒုသထူၣ် ကီၢ်ရဲၣ်,
လၢအ့ၣ်ဖျၢၣ် ၂၂သီ တုၤ လၢမ့ၤ ၂၂သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်

တၢ်ဂီၤတဘျၢၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဒိန့ၢ်အီၤဖဲ လၢမ့ၤ ၁သီ, ၂၀၂၂န့ၣ် ဖဲလ့က့ၣ်သဝီ, ပယၢ်ရီၤကရူၢ်, ဘံလ့ကီၢ်ဆၣ်, ဒုသထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ် ပှၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ SAC ကဘီယူၤသုးခးလီၤကျိဖးဒိၣ်အာယိ သဝီဖိအဟံၣ်တဖၣ်အူအီၣ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.
(တၢ်ဂီၤ - သဝီဖိ)

တၢ်ကတီၢ်လၢညါ

စးထီၣ်လၢပယီၤသးဟံးဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဖဲလၢဖျၢတြူၤအါရံၤ ၂၀၂၁န့ၣ် ဝံၤအလီၢ်ခံ ပယီၤသးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးတၢ်ဒူးကဲထီၣ်လၢ ကညီၣ်ဒီကလုာ်ဂၤသးကရၢ (KNDO)ဒီး ထံကီၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးကီၢ်ကးကရၢ (SAC)^၁ဃုာ်ဒီး အသးဟံးဖျၢထီၣ်သးလၢအမ့ၢ် သးခိးကီၢ်ဆၢ (BGF) သ့ၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤ ဟဲအါထီၣ်ဝဲဒၣ်ကွၢ်ကွၢ်အဃိ သဝီဖိလၢဒူသထူၣ် ကီၢ်ရဲၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲ တၢ်မၤပယွဲၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီၣ်ခွဲးယၢ်ထီၣ်ဒါအဝဲသ့ၣ်ဟဲအါထီၣ်ဝဲဒၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ် ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး လၢအကဲထီၣ်သးခိဖျိစုကဝဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တကးဒီး ဘၣ်အမဲာ်ညါ ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ် ပညိၣ်ထီၣ်ဒူးအဝဲသ့ၣ်လၢကျဲအဘိဘိန့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ဟံးဖျိတဘျီအံၤ ကဟံးဖျိထီၣ် ဘၣ်ဃးတၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၢ်ဝီၣ်ခွဲးယၢ်ဂ့ၢ်ဝီၣ်တၢ်ကွၢ်လၢအကဲထီၣ်သးဖဲဒူသထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ် ဖဲလၢအ့ၣ်ဖြၢ ၂၀၁၅, ဒီးလၢမ့ၢ် ၂၀၁၅, ၂၀၂၂န့ၣ်အဘၢၣ်စၢၤ ဖဲ KNDOသးထူးထီၣ်လံာ်တၢ်ဘၣ်သး ဃုထီၣ် SAC သးတဖၣ်အံၤ ကက့ၤလီၤဒီးကဟးထီၣ်ကွၢ် လၢလုက့ၣ်ဒီးတးပီသးကလၢခံဖျၢၣ်အံၤအဂီၢ် ဘိးဘၣ်ရၤလီၤဝဲလံာ်ဖဲလၢအ့ၣ်ဖြၢ ၂၀၁၅, ၂၀၂၂န့ၣ် ဝံၤလီၢ်ခံန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိလၢ ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တဟးထီၣ်ဒီးဟံးတုၢ်ကွၢ်အသးကလၢတဖၣ်အံၤဘၣ် အဃိ တၢ်ဒူးကဲထီၣ်ဝဲလၢ KNDOသးဒီး SACသးဃုာ်ဒီး အသးဟံးဖျၢထီၣ်သးလၢအမ့ၢ် BGFသးသ့ၣ်တဖၣ် အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲလံာ်တၢ်ဟံးဖျိတဘျီအံၤအဆၢကတီၢ် လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဖျိး, တၢ်အိၣ်ဟ့ၣ်, တၢ်ဖိတၢ်လံၤ တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး, SACဒီးBGFသးနီဆူၣ်သဝီဖိက့ၤအိၣ်ဆူသဝီပူၤ ဒီး တၢ်မၤပျံၤမၤဖုးအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဖၣ် တၢ်မၤဆူၣ်ကဲပီတၢ်, လဲၤနဲၣ်ကျဲ ဒီးကဲပုၤကညီၣ်ကတီၢ်လၢသးတၢ်ဒိသဒါလီၤသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ သးဟံးဆူၣ် ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံ ဒူသထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ်ပူၤကမျၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်သဂၢၢ်ဘၣ်ဝဲ SACကဘိယူၤသး ဟဲထီၣ်ဒူးတၢ် ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်အဆိကတၢ်တဘျီ ဖဲလၢမ့ၢ် ၁၅, ၂၀၂၂န့ၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. SACကဘိ ယူၤသး ခးလီၤကျိဖးဒိၣ် ဘျီဝဲအံၤ သဝီဖိဟံးအါန့ၣ်ဒီး (၅၉)ဖျၢၣ်ဘၣ်ဒိ ဒီး ဟံး (၁၀)ဖျၢၣ်အူအိၣ်ကွၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိ အနီၣ်ဂံၢ်လၢအကထိ တဖၣ် ဘၣ်ဃုာ်မ့ၢ်ဖျိး ဒီးဖဲအဝဲသ့ၣ်ဃုာ်အိၣ်ကမ့ၢ်လၢတၢ်လီၢ်ဂၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် တဒီးန့ၣ်ဘၣ် ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီၣ်တၢ်တိစၢၤမၤစၢၤလၢလၢပုၤပုၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢ ၂၀၁၅န့ၣ် တၢ်မၤထံကီၢ်ဒိဘၣ်တၢ်ပတုာ်တၢ်ခးလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလံာ်ဃံးဃာ်(NCA)^၂ အဆၢကတီၢ် လံၤလံၤ ဒူသထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ် တဖျးမဲာ်တၢ်သဘံၣ်သဘၣ် လၢတၢ်တဟံးသ့ၣ်ဟံးသးဘၣ်အပူၤ ဒီးတၢ်မၤပယွဲ

^၁ တၢ်ပတုာ်ရဲၣ်ကျဲထံကီၢ်ဒိဘၣ်ကီၢ်ကးကရၢ (SAC) မ့ၢ်ဝဲပဒိၣ်ကရၢတဖၣ် လၢဘၣ်တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်အီၤဖဲ လၢဖျၢတြူၤအါရံၤ ၁၅ သးမိၤစိရိၤဟံးန့ၢ် ဆူၣ်ကွၢ် ထံကီၢ်ပဒိၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံဒီးဘၣ်တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်အီၤလၢ သးခိၣ်ကျၢၢ်ဒိၣ်စိမ့ၢ်အီၤလဲၤ ဖဲလၢ ဖျၢတြူၤအါရံၤ ၂၀၁၅, ၂၀၂၁န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. သးပဒိၣ် ကရၢတဖၣ်အံၤ အသးခၢၣ်စးပံာ်ဃုာ် (၈)ဂၤဒီး ကမျၢၢ်ခၢၣ်စးပံာ်ဃုာ် (၈)ဂၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤဟၢလီၢ်ဆူၣ်နီၤ ဟံးမ့ၢ်ဒါလီၤလၢ ဒ်အမ့ၢ်ပုၤလၢအလီၢ်လၢ စိကမိၤဒိၣ် ကတၢ်ဒီးတီခိၣ်ရိၣ်မဲစ့ၢ်ကိးဝဲသးမ့ၢ်ဒိၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံး န့ၢ်ဆူၣ်ထံကီၢ်ပဒိၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံ မ့ၢ်အီၤလဲၤ စးထီၣ်ဟံးန့ၢ်မ့ၢ်ဒါဒ်အမ့ၢ် SAC ပုၤဟၢလီၢ် ဆူၣ်နီၤတဂၤ အသိးန့ၣ်လီၤ.

^၂ ဖဲလၢအိးကထိဘၢၣ် ၁၅၁၅, ၂၀၁၅န့ၣ်န့ၣ် တၢ်ကျဲၤဃုဆၢတၢ်သကိးတၢ်အတၢ်လဲၤကျဲအက့ၢ်အဂီၢ်ဟးဂီၤ ကွၢ်ခိဖျိတၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဘျီလိာ်အိၣ်ထီၣ်လၢ ကလုာ်ဒူၣ်ဖိၣ်စုကဝဲၤအါဖုတပံာ်ဃုာ်ပံာ်ဂီၢ်ဘၣ် ဒီးတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်တဖၣ် ကဲထီၣ်ဒီးဝဲလၢကလုာ်ဒူၣ်တဖၣ် ဟီၣ်ကဝီၤပူၤအဖၢမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ် အဃိ တၢ်မၤထံကီၢ်ဒိဘၣ် တၢ်ပတုာ်တၢ်ခးလံာ်ဃံးဃာ် Nationwide Ceasefire Agreement (NCA) အမူးဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢပယီၤပဒိၣ်ဒီး ကလုာ်ဒူၣ်ဖိၣ်စုကဝဲၤအဘၢၣ်စၢၤလီၤ. လၢ (၁၅)ဖုအကျါ (၈)ဖုဆဲးလီၤ စုမ့ၢ်ကျၢၢ် လၢအပံာ်ဃုာ်ဒီးခဲၣ်ယူၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲလၢဖျၢတြူၤအါရံၤ ၂၀၁၈န့ၣ်, ကလုာ်ဒူၣ်အဂၤခဲၣ်ယူၣ်လီၤထံကီၢ်ဒိဘၣ် တၢ်ပတုာ်တၢ်ခးစုမ့ၢ်ကျၢၢ် (NCA) ဒီးပယီၤပဒိၣ်ခိဖျိလၢပယီၤပဒိၣ် ဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်သန့ၢ်လၢအဖိခိၣ် အဃိန့ၣ်လီၤ.

ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်လၢအကဲထီၣ်သးခိဖျါစုကဝဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီး တၢ်ကီၢ်ခါပယီၤသးဟံးဆူၣ် ထံကီၢ်တၢ်ဖိ တၢ်ကမီၤအံၤ က့ၤမၤဆူၣ်ထီၣ်ကဒါ အဝဲသ့ၣ် 'တၢ်လွံၢ်တၢ်'³ တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအံၤန့ၣ်လီၤ. 'တၢ်လွံၢ်တၢ်' တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအံၤ တၢ်သုစူးကါဝဲအဆိကတၢ်တဘျီလၢကညီၣ်ကီၢ်စဲၣ်အပူၤ စးထီၣ်ဖဲၤ၉၇၀နံၣ်ခၢၣ်သး ဒီးသုစူးကါဝဲ တၢ်ကူၣ်ကျဲၤအံၤဆူၣ်ညါ ကွၢ်ကွၢ်တုၤလၢနံၣ်တဘျီဆံၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ၂၀၂၁နံၣ်ပယီၤသးဟံးဆူၣ် ထံကီၢ်တၢ်ဖိ တၢ်ကမီၤဝဲၤန့ၣ် ပယီၤသးသ့ၣ် တဖၣ်ပညိၣ်ထီၣ်ဒုးဝဲ သဝီဖိဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီး မၤဘၣ်ဒိမၤဟးဂီၤသဝီဖိတၢ်ဖိတၢ် လံၤတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်သိးသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ က့ၤအိၣ်သဝီပူၤသုတသ့ လၢတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်သး ဂ့ၢ်ဝိလၢအဘၣ်တၢ်ဟံၤဖျါထီၣ်အိၣ်လၢလံာ်တၢ်ဟံၤဖျါတဘျီအံၤအပူၤတဖၣ် ဟံၤဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် လၢ SAC ဒီး BGF သးမၤကမၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတၢ် မၤကမၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျီတၢ်တိၤစၢၤမၤစၢၤပှၤဂ့ၢ်ဝိတၢ် လိၣ်ဘၣ်ဒီးပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်သဲးစးတၢ်ဘျီခိၣ်သ့ၣ် ဒီး တၢ်ဟံၤပနီၣ်ပတီၢ် တုၤလၢအမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတၢ်မၤကမၣ် ပှၤကူပှၤကညီ အန့ၣ်ဆၢၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ဒီးတၢ်ဒုးတၢ်ယၤကွီၢ်မ့ၢ်တဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ

က. SAC ဒီး BGF တထုးလီၤကွံာ်အသးဘၣ်

ခိဖျါလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီလၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဂီၢ်အပိ လီၢ်ကဝီၤ ဘံလုကီၢ်ဆၢၣ်, ဒုသထူၣ်ကီၢ်ရၣ် KNDOခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် ဣၣ်ကျဲးစးဒ်သိး SACဒီးBGFသးသ့ၣ်တဖၣ် ကဟးထီၣ်ကွံာ်လၢ ကညီၣ်ဒိကလုာ် စၢၤဖျိၣ်ကရၢ(KNU)တၢ်ပှၤဟီၣ်ကဝီၤပူၤအဂီၢ်အပိ အဝဲသ့ၣ်ထုးထီၣ်လံာ်တၢ်ဘၣ်သး ဘိးဘၣ်ရၢလီၤဝဲလံာ် ဖဲလါအ့ၣ် ဖြၣ် ၂၀သီ, ၂၀၂၂နံၣ်န့ၣ်လီၤ. KNDOလံာ်တၢ်ဘၣ်သးအံၤ ဟ့ၣ်ဝဲ SACဒီးBGFသးလၢလုက့ၣ်ဒီးတးပိသးကလၢပူၤ သ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ဃုထၢခါခါလၢကဃုထၢဝဲတခါခါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဃုထၢတၢ်တခါမ့ၢ်ဝဲ တချုးလါအ့ၣ်ဖြၣ်၂၄သီ, ၂၀၂၂နံၣ်န့ၣ် SACဒီး BGFသးတဖၣ် ကဟဲက့ၤဟံၤဖျိၣ်ထီၣ်က့ၤသးဒီးKNDOသးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဃုထၢခါခါတခါမ့ၢ်ဝဲ SACဒီး BGFသးကဟးထီၣ် ကွံာ်လၢသးကလၢတဖၣ်အံၤအပူၤဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ပှၤဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.⁴ လီၢ်က ဝီၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဟံၤဖျါထီၣ် ဝဲလၢ လီၢ်ကဝီၤ KNDOပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ် ဆိကမိၣ်ဝဲလၢ BGFသးတဖၣ်အံၤ ကဟဲက့ၤဟံၤဖျိၣ်ထီၣ်က့ၤသးဒီး KNDOသး မ့ၢ်လၢတၢ်ရၢလီၤလံာ်တၢ်ဟံၤသးတဘျီအံၤဝဲအလီၢ်ခံ BGFသးခိၣ်န့ၣ် ဖဲလုက့ၣ်သးကလၢသ့ၣ်တဖၣ် တဲဘၣ် KNDOခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢကအိၣ်ခိးအဝဲသ့ၣ် (၂)သီ ဒီးတချုးတုၤလါအ့ၣ်ဖြၣ်၂၅သီဒီးဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကမၤ တၢ်ဆၢတံာ် န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်န့ၣ် SACဒီး BGFသးတဖၣ်အံၤ တထုးလီၤကွံာ်အသး ဒီးဟးထီၣ်ကွံာ်လၢ အသးကလၢပူၤဘၣ် ဒီး BGFသးတဖၣ်တက့ၤဟံၤဖျိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးအသးဒီး KNDO သးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အပိ တၢ်ဒုးစးထီၣ်ကဲထီၣ်အသး ဖဲ လါအ့ၣ်ဖြၣ် ၂၄သီ, ၂၀၂၂နံၣ် ဖဲလုက့ၣ်သဝီ ဒီးဟီၣ်ကဝီၤ ကပိၤကပၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲလံာ်တၢ်ဟံၤဖျါတဘျီအံၤ အဆၢကတီၢ်ဒိတကတီၢ်ညါ တၢ်ဒုးကဲထီၣ်သးကွၢ်ကွၢ် န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ SACဒီးBGFသး လၢဒွဲၣ်လိကီၢ်ဆၢၣ်, မုၢ်တြီၢ်

³ လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤ, သးမိၤစိရီၤဟံၤလီၤ ဟီၣ်ခိၣ်ကီၢ်ကဲသ့ၣ်ကျဲၤသ့ၣ် လၢကမၤဟးဂီၤကွံာ်တၢ်ခဲလၢလၢအဒုၣ်အဒါသ့ၣ်သ့ၣ် တဖၣ် ကိးဝဲအမံၤလၢ 'ဖျၢလုဖျၢ' အံၤအခိပညီၣ်လီၤလီၤမ့ၢ်ဝဲ 'တၢ်လွံၢ်တၢ်'န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ၁၉၅၀နံၣ်ခိၣ်ထံးန့ၣ် ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်ကျဲၤသ့ၣ်အံၤ ဒီးဟူးဂဲၤထီၣ်ဒါ ပှၤလၢအပၢၢ်ဆၢထီၣ်ဒါအဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးဖဲ ၁၉၆၀နံၣ် နံၣ်ခၢၣ်သးဒီးဆူၣ်ညါနံၣ်တဖၣ် သ့ၣ်ကျဲၤသ့ၣ်အံၤဖျါဖျါလၢအဖိးမိဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကျဲၤသ့ၣ်အံၤ အတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သိးဒီး ကဒိၣ်တံာ်ကွံာ် ပှၤပူၤထီၣ်တဖၣ် ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤ, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဂျီၤ ဒီးတၢ်ထၢအါထီၣ်သးလၢကမၤတဖၣ် အကျါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

⁴ တၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်အီၤလၢ ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ် ဒုသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်တၢ်ကစီၣ်ပူၤ [KNU Doo Tha Htoo News facebook page](#), လၢအဘၣ်တၢ်ရၢလီၤအီၤဖဲ လါအ့ၣ်ဖြၣ် ၂၀သီ, ၂၀၂၂နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဆၢအါထီၣ်အသးဆူအသး ကလၢၤ တဖၣ်လၢဘံလုကီၢ်ဆၢပူၤန့ၣ်လီၤ. သးဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟဲတုၤလၢ လုက့ၣ်ဒီးတးပိသးကလၢၤဖဲ လါမ့ၤ ၈သီ, မ့တမ့ၢ် ၉သီ, အယိ ဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်အါထီၣ် ဒီးခါဆူညါတၢ်ဒုး တၢ်ယၢ်ကဲထီၣ်သးအါထီၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

ခ. တၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒုးကမျၢၢ်

၁. တၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်ဒီးကျိချံၣ်မ့ၢ်သၢ်လီၢ်လံၤလၢတပိၢ်ဖးထီၣ်ဒီးသ့ၣ်တဖၣ် (UXO)

ဖဲတၢ်ဒုးစးထီၣ်ကဲထီၣ်သးဖဲလါအ့ၣ်ဖြၣ် ၂၄သီ, ၂၀၂၂န့ၣ် ဖဲလုက့ၣ်သဝီ, ပယၢ်ရိကရူၢ်, ဘံလုကီၢ်ဆၢအခါ လီၢ်ကဝီၤ သဝီဖိဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ SACပယီၤသးလၢတသ့ၣ်ညါအသးရၣ်သးထံးလၢအအိၣ်ဖဲ ကမးမိၢ်ဝဲပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ခးလီၤ ၁၂၀မမ ကျိဖးဒိၣ် တနံၤကအိၣ် (၃တုၤ၅)ဖျၢၣ်ဆူလုက့ၣ်ဟီၣ်ကဝီၤပူၤကိးနံၤဒီး စးထီၣ်လၢလါအ့ၣ်ဖြၣ် ၂၄သီ, တုၤယီၤ ဆူ လါမ့ၤ ၇သီ, ယၢ်ယၢ်ညါန့ၣ်လီၤ. လါမ့ၤ ၇သီ, ဝံၤအလီၢ်ခံ ပယီၤသးတဖၣ် ခးလီၤဒီးကျိဖးဒိၣ်ဆူလုက့ၣ်ဟီၣ် ကဝီၤပူၤဘၣ်ဆၢ ခးလီၤဝဲအနီၣ်ဂံၢ်စ့ၤန့ၣ်ဒီးလၢအပူၤကွံာ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိလၢပယီၤသးတဖၣ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်အယိ သဝီဖိ အကီၣ်ကျိဖးလဲၢ်ဖးထီ အ့ၣ်ကၢၢ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်အူအိၣ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်ဝ--- လၢအမ့ၢ်ပူၤဘၣ်ယၢ်မ့ၢ်ဖျိးအကျါတဂၤစံးဝဲ ဒ်အံၤ, "ကျိဖးဒိၣ်လီၤတံာ် ဖဲလုက့ၣ်သဝီကပၤ ဒီးလုက့ၣ်လုကပၤသ့ၣ်တဖၣ်တဘျုးဖျၢၣ်ညါ. သဝီဖိဒုတဘၣ်ဒိ နီတဂၤဘၣ် ဘၣ်ဆၢ ပူၤကီၣ်ကျိး လၢအအိၣ်ဖဲကစၢၢ်ဂံၢ်ထံးကတီၢ် သဝီကပၤတဖၣ် အူအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပူၤမၤဟံၣ်မ့ၢ်အူတဘျုးနီတဂၤ ဘၣ်အယိ ကီၣ်ကျိးကဘၣ် အူအိၣ်တဘျုးကျိးညါ."

ဖဲလါမ့ၤ ၇သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် တၢ်ဒုးကဲထီၣ်လၢ KNDOသး ဒီးSACသးဟံၣ်ဖိၣ်ထီၣ်သးဒီး BGFသးရၣ် (၁၀၁၄)အဖီလၢ သးဒု (၂)သးအဘၢၣ်စၢၤဖဲလၢရံၣ်သီခါဖျၢၣ်, လၢရံၣ်သီ, ဝဲပုၤကရူၢ်, ဘံလုကီၢ်ဆၢပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးအံၤကဲထီၣ်သး ဖဲ SACဒီး BGFသးတဖၣ် လဲၤထီၣ်ဆူလုက့ၣ်သးကလၢၤလၢကလဲၤမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤအသးဂံၢ်ဘါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဒုး ကဲထီၣ်အခါ SACဒီးBGFသးတဖၣ် ခးလီၤကြီကျိဖးဒိၣ်ကအိၣ် (၅၀)ဖျၢၣ်ဖဲလၢရံၣ်သီ ခိၣ်ယၢ်တၢ်လီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ သီခါဖျၢၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တဖၣ်, ဟံၣ်တဖျၢၣ်, သိလ့ၣ်လိၣ်ထဲၤ (ဒိဒိၤ)တခိၣ်, သိလ့ၣ် (၅)ခိၣ် ဒီးသိလ့ၣ်ယီၢ် (၅)ခိၣ် ဘၣ်ဒိဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ကျိဖးဒိၣ်က့ဘၣ်သံစ့ၢ်ကိး သဝီဖိမဲာ်တဲးလဲး (၁)ဒု ဒီးကျိၢ်ဖါ (၁)ဒုန့ၣ်လီၤ. သဝီ ဖိထံၣ်ကျိဖးဒိၣ်ချံ လီၤတံာ်လၢတပိၢ်ဖးထီၣ်ဒီးဘၣ်(၁)ဖျၢၣ် လၢသီခါဖျၢၣ်ကရၢၢ်ပူၤ ဒီးသဝီဖိမၤSACဒီးBGFသးလၢအခးကျိဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် လဲၤထုးထီၣ်ကွံာ်ကျိချံတဖျၢၣ်အံၤအယိ အဝဲသ့ၣ်တလဲၤထုးထီၣ်န့ၣ်သဝီဖိန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဖၣ်တယးဝဲလၢကျိဖးဒိၣ်ချံ လၢတပိၢ်ဖးထီၣ်ဒီးလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ် ကအိၣ်လၢစံာ်ပျီအပူၤသ့ၣ်သ့ၣ်အယိ ဖဲအဝဲသ့ၣ်ထူစံာ်အဆၢကတီၢ် ဘၣ်ဖံးအိၣ် မၤအိၣ်က့ၤတၢ်လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီအပူၤန့ၣ်လီၤ.

၂. ကဘီယူၤသးခးလီၤကျိဖးဒိၣ်

ဖဲလါမ့ၤ ၁သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် SACကဘီသးသ့ၣ်တဖၣ် ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်လၢလုက့ၣ်သဝီပူၤ (၂)ဘျီညါန့ၣ်လီၤ. ခးလီၤဝဲတၢတ ဘျီကဘၣ်ဖဲ ဂီၤဒီ ၁၀န့ၣ်ရံၣ် ဒီးကဘီယူၤဟဲခးလီၤတၢ် (၂)ဘျီ ဒီးမ့ၢ်အခးလီၤကျိဖးဒိၣ်ပွဲၤဖျၢၣ်လဲၣ်တဒီ သဝီဖိတသ့ၣ်ညါ အနီၣ်ဂံၢ်လီၤတံာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ကဘီယူၤဟဲခးလီၤတၢ် လၢသဝီပူၤ ခံဘျီတဘျီစ့ၢ်ကိးဟဲဝဲ (၂)ဘျီ ကဘၣ်ဖဲ မ့ၢ်ယုၤလီၤအဆၢ ကတီၢ် ဒီးမ့ၢ်အခးလီၤကျိဖးဒိၣ်ပွဲၤဖျၢၣ်လဲၣ်တဒီ သဝီဖိတသ့ၣ်ညါအနီၣ်ဂံၢ်လီၤတံာ်စ့ၢ်ကိး ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိနီၢ်က---

လၢအအိၣ်ဖဲ ပယၢ်ရီၣ်ကရူၢ်, ဘံလုကီၢ်ဆၢပူၤတၢ်အံၤ အုၣ်အသးလၢတၢ်ကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်ဒိအံၤ, “ဖဲကဘီ ယူၤဟဲခးလီၤ တၢ်အခါ ပအိၣ်ခူသ့ၣ်လၢကီၣ်ကျိးပူၤ. ပဘၣ်ယုၢ်ချ့ချ့ ကီၣ်ခဲးဒိၣ်မး ဒီးပဘၣ်ယိၣ်လၢ (ကျိးဖးဒိၣ်) ကလီၤ ဘၣ်ပူၤ. ကဘီယူၤ ယူၤဝဲၤဝဲၤလၢပဖီခိၣ်ညါ. အယီၤ ပဘၣ်လဲၤသးသးဆူတၢ်လီၤအဂၤတတီၤလၢအ ယံၤထီၣ်တဖဲ. တၢ်တနၢ် န့ၣ် ပမံတၢ်လီၤ တအိၣ်ဘၣ် တၢ်စူၤအယီၤ ပဘၣ်မံလၢတၢ်စူၤကျိၤ. ပဘၣ်ယုၢ်အခါ ပုၣ်ယုၢ်ဒီးဖိသ့ၣ်အယီၤ ပထံၣ်ဘၣ် တၢ်ကီၢ် တၢ်ခဲးကျိၤ ဒိၣ်မး. ပုၤတနီၤအဖီအိၣ် (၃)ဂၤ [...] ပဘၣ်မံလၢဟီၣ်ခိၣ်လိၤဒဲးန့ၣ်လီၤ [တၢ်ခိၣ်ဒုးတလၢ လၢပုၤကဲးဂၤအဂီၢ် ဘၣ်].”

တၢ်ဂီၤတဘျၢအံၤ ဘၣ်တၢ်ဒိန့ၢ်အီၤဖဲ လါမ့ၤ ဘသီ, ၂၀၂၂န့ၣ် ဖဲလုက့ၣ် သဝီ, ပယၢ်ရီၣ်ကရူၢ်, ဘံလုကီၢ်ဆၢ, ဒုသထူၣ်ကီၢ် ရၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤ တဘျၢအံၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ လၢဂီၤခီအဆၢကတီၢ် SAC ပယီၤကဘီယူၤသး ဟဲခးလီၤကျိးဖးဒိၣ်အယီၤ သဝီဖိတဖၣ်ဟံၣ်အူအိၣ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ - သဝီဖိ)

တၢ်ဂီၤတဘျၢအံၤ ဘၣ်တၢ်ဒိန့ၢ်အီၤဖဲ လါမ့ၤ ဘသီ, ၂၀၂၂န့ၣ် ဖဲလုက့ၣ် သဝီ, ပယၢ်ရီၣ်ကရူၢ်, ဘံလုကီၢ်ဆၢ, ဒုသထူၣ်ကီၢ် ရၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤတ ဘျၢအံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ SAC ပယီၤကဘီယူၤသးကျိးဖးဒိၣ်ချဲအက့သ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ - သဝီဖိ)

ခီဖျိလၢ SACပယီၤကဘီယူၤသး ဟဲခးလီၤကျိးဖးဒိၣ်အယီၤ သဝီဖိဟံၣ်အါန့ၢ်ဒိး (၅၉)ဖျါဘၣ်ဒိ ဒီး ဟံၣ် (၁၀)ဖျါ ယုၢ်ဒီး သဝီဖိဟံၣ်ယီတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်စူၤလီၤခိၣ်ခိၣ်လၢဟံၣ်ပူၤအူအိၣ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိအဆၢဖိကီၢ်ဖိလၢ ဘၣ်ဝဲသ့ၣ် တဖၣ်အူအိၣ်သံကွံာ်ဝဲဒၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. နီၢ် က--- သဝီဖိလၢအဟံၣ်အူအိၣ်အကျါတဂၤ အဟံၣ်အူအိၣ် တဘျီယီ (၂)ဖျါ ခီဖျိ SACပယီၤကဘီယူၤသး ဟဲခးလီၤကျိးဖးဒိၣ်အယီၤ စံးဝဲဒိအံၤ: “ယမ့တဲဘၣ်ယး [ယဟံၣ် အူအိၣ်ကွံာ်]အဂ့ၢ်အံၤန့ၣ် ယသးဘၣ်ဒိ. [...] ကဘီယူၤသးဟဲခးလီၤတၢ်ဝဲၤ ကဘၣ်ဖဲ မ့ၢ်ယုၢ်လီၤ (၃)န့ၣ်ရံၣ်န့ၣ် ပုၤတဲ ဘၣ်ပူၤလၢ ပဟံၣ်အူအိၣ်ကွံာ်လံ အယီၤ ပက့ၤလၢသဝီပူၤ ဒီးဆိကမိၣ်လၢပကက့ၤမၤဟံၣ်မ့ၢ်အူ ဘၣ်ဆၢ ဖဲပက့ၤတုၤ လၢဟံၣ်န့ၣ် တၢ်အူအိၣ်ကွံာ်ခဲလၢလံ. တၢ်တအိၣ်တၢ်နီၤတမံၤလၢဘၣ်. ပကျး[လၢအအူအိၣ်ကွံာ်တဖျါအံၤအပူၤန့ၣ်] တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢပဆါအီၤအိၣ်ဒိဒိၣ်ညါ အူအိၣ်ကွံာ်လၢစီ. ယနီၢ်ဟံၣ်ဖျါသ့ၣ်ဘၣ်ဒီးဟံၣ်ထူၣ်လၢကတုၤဟံၣ်အဂီၢ် အတပူၣ်န့ၣ် အူအိၣ်ကွံာ်ခဲလၢစ့ၢ်ကီး. [...] အခိၣ်ထံးခါဖဲပန့ၢ်ဟူလၢပဟံၣ်အူအိၣ်န့ၣ် ပဆိကမိၣ်လၢ ပက့ၤလုၢ်ဟံး က့ၤတၢ်ကန့ၢ်တမံၤမံၤဒီး ဘၣ်ဆၢ ပတမၤန့ၢ်လၢ တၢ်နီၤတမံၤလၢဘၣ်. ဖဲပက့ၤတုၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် တၢ်အူအိၣ်ကွံာ် ခဲလၢလံ. [...] ပုၤဟံၣ်ဘၣ်ဒိဟးဂီၤစ့ၢ်ကီး တဘျးဖျါ ညါ. [...] ယဆီဒီးသ့ၣ်မံၤညါဖိ (၃)ဒုန့ၣ် ကဘၣ်ပုၤယုၢ် [အူအိၣ်သံကွံာ်လၢမ့ၢ်အူပူၤ]. .” အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကဲထီၣ်သးတသီဝံၤအလီၢ်ခံၣ် စီၤ၀---လၢအမ့ၢ်လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိလၢ ပယၢ်ရီၣ်ကရူၢ်, ဘံလုကီၢ်ဆၢ တၢ်အံၤ လဲၤဆူ လုက့ၣ်သဝီ ဒီးတဲဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်လၢအအိၣ်တၢ်လၢလုက့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အံၤ “သဝီဒီတဖျါအိၣ်ဘျၢယုၢ်ကလၢ လီၤကဲ မးလၢတၢ်သ့ၣ်ခိၣ်တဒီ. သဝီဖိဆၢဖိကီၢ်ဖိ လီၤဆီဒ်တၢ် ထွဲၣ်, ထိး ဒီးဆီသ့ၣ်တဖၣ်လူၤဟံၣ်ယခံဒီဒ့ၣ်ညါ. ယဆိ ကမိၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်[လီၤဘဲအယီၣ်] ဃုအိၣ်ယၢဆၢအိၣ်လီၤ. ဖဲယလဲၤတုၤ [ဖဲကဘီယုၤခးလီၤတၢ်အလီၢ်န့ၣ်, သရၣ်မ့ၢ် [နီၢ်က---] အဟံၣ်မ့ၢ်အူအိၣ်တၢ်ဒီး. အသ့ၣ်တပူၣ်န့ၣ် မ့ၢ်အိၣ်ထဲလဲၣ်ဒု ယတသ့ၣ်ညါဘၣ်. တၢ်ကဲထီၣ်သးဝံၤ မုၢ်န့ၣ်တၢ်စူၤဒီတနၤ ညါဝံၤ ယလဲၤဖဲတၢ်ကဲထီၣ်သးအလီၢ်ဝဲအံၤလၢခံတဂီၤအခါ သ့ၣ်တပူၣ်အံၤအူအိၣ်ဒီးအဖၢ. ပုၤဟံၣ် အူအိၣ်ကွံၣ်ခဲလၢ်အိၣ် တဘျုးဖျါညါ.”

စးထီၣ်လၢပယီၤသးဟံးဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်ဖိတၢ်ကမိၤဖဲလၢဖျါတြုၤအါရံၤ ၂၀၂၁နံၣ် ဝံၤအလီၢ်ခံၣ် SACပယီၤသးကဘီယုၤ ဟဲၣ်လံၣ်ခိးပတၢ် ဒီးကွဲၣ်ကဘီယုၤဒုးသးတဖၣ် ဟဲဆၢမနီၣ်မၤယၢတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢဟီၣ်ကဝီၤပူၤတဘျုးဘျီညါ န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢ ကဘီယုၤသးခးလီၤကျိဖးဒိၣ်တဘျီညါအံၤ မ့ၢ်အကဲထီၣ်သးအဆိကတၢ်တဘျီဖဲ ဒူသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်အပူၤ န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢလါဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၁နံၣ်န့ၣ် SACပယီၤကဘီယုၤသးထီၣ်ဒုးခးလီၤကျိဖးဒိၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤ မ့ၢ်ထီၣ် ကလံၤထံးဟီၣ်ကဝီၤအါထီၣ်အယီၣ် တၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်အါထီၣ် ဒီးသဝီဖိတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိးသးသမူနးဒိၣ် ထီၣ်ဒိၣ်ဒိၣ် မ့ၢ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ.⁵ SACပယီၤကဘီယုၤသးဒီးခိးသးတၢ်ထီၣ်ဒုးသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်ဒုးထီၣ်ဒါကမုၢ်အယီၣ် သဝီဖိတၢ်စုလီၢ် ခိၣ်ခိၣ်ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိးသးသမူကျိၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ဒိဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. အနီၢ်နီၢ်န့ၣ် ကဘီယုၤဒုးသးသ့ၣ် တဖၣ်ကဘၣ်ဟူး ဂဲလူၤဟံၣ်မၤထွဲဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘျၢတၢ်တိစၢၤမၤပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်လိၣ် ဘၣ်သဲစးတၢ်ဘျုးခိၣ်သ့ၣ်ဒီး ဟံကဲ တၢ်သိၣ်တၢ်သီမိၢ်ပုၤ လၢကဘၣ်ပဲၣ်ဖးနီၤဖးတၢ်ထီၣ်ဒုးအလီၢ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဟးဆွဲး တၢ်ပညိၣ်ထီၣ်ဒုးသဝီဖိ ဒီး ဖဲလၢအဝဲသ့ၣ် ထီၣ်ဒုးသးဖိၣ်စုကဝဲၤ ကရူၢ်အဂၤခါစ့ၢ်ကီးကဘၣ်ပလီၢ်သးလၢ တၢ်ဘၣ်ဒိ ဘၣ်ထံးကမုၢ်သးတအိၣ် တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢ SACကဘီယုၤသး သ့ၣ်တဖၣ် ပညိၣ်ထီၣ်ဒုးကမုၢ်အိၣ်ဆိး ဟီၣ်ကဝီၤဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အယီၣ် SAC သးတဖၣ်အံၤ လုၢ်သ့ၣ်ခါပတၢ် ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘျၢ တၢ်အၢၣ်လီၤ အီလီၤလံာ်ဃံးဃာ် (Treaty)ဒီး လုၢ်လၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သိၣ် တၢ်သီမိၢ်ပုၤ (customary laws)ဃုာ်ဒီး ကွံၣ်န့ၣ်လံာ် တၢ်အၢၣ်လီၤအီလီၤ (Geneva Convention) တဘျုးအံၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဃးကဘီယုၤသးခးလီၤ ကျိဖးဒိၣ်ဖဲလၢမ့ၢ် ၁သီ, တၢ်ကဲထီၣ်သးအံၤန့ၣ် သဝီဖိ နီၢ်က--- ဟံဖျါထီၣ်ဝဲဒ်အံၤ: “အနီၢ်နီၢ် အဝဲသ့ၣ် [SACသုး]တဘျုးခး လီၤ ကျိဖးဒိၣ်လၢသဝီဖိဟံၣ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်အံၤန့ၣ် အၢသီဒိၣ်မး. ပတဆိကမိၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်ကမၤတၢ်အၢအၢသီသီ လၢသဝီဖိတဖၣ်အဖီခိၣ်ထဲအံၤညါဘၣ် ဘၣ်ဆၢ [SACသုးတဖၣ်]ကမၤပုၤဒ်လဲၣ်တဒီ ပတယးဆိအီၤတဘျုးစ့ၢ်ကီး ဘၣ်.” န့ၣ်လီၤ.

ဂ. တၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိး

စးထီၣ်လၢလါအုၣ်ဖြ့ၣ် ၂၀သီ, ၂၀၂၂နံၣ်တချုးလၢ KNDOဘိးဘၣ်ရၤလီၤလံာ်တၢ်ဘၣ်သးဟံပနီၣ်မုၢ်န့ၣ်တုၤဒီးဘၣ်န့ၣ် သဝီဖိ လၢအအိၣ်ဖဲကရူၢ် (၃)ဘျၢလၢအအိၣ်ဘျုးဒီး လုက့ၣ်ဒီးတးပိသးကလၢသ့ၣ်တဖၣ် ဟံတုၢ်ကွံၣ်ဟံၣ်ဃီဒီး လဲၤဃုာ်အိၣ်ဆူ

⁵ KHRG, “[Southeast Burma Field Report: Intensification of armed conflict, air and ground attacks, and widespread human rights violations, July to December 2021](#)”, လၢမးရှး ၂၀၂၂နံၣ်.

တၢ်လီၢ်အဂၤ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ် ဆိကမိၣ်ထံၣ်စိဆိဟ်ဝဲလၢစုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘျၢကဟဲကဲထီၣ်ကဒါ န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတနီၤ ထံၣ်ဝဲKNDOလံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤလံာ်တၢ်ဘၣ်သးအံၤလၢတၢ်ကစီၣ်သန့သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ ဒီးတၢ် ကစီၣ်ဟူထီၣ်သၢလီၤလၢ SACဒီးBGFသးတဖၣ်မ့တတူၢ်လီၢ် KNDOသးတၢ်ဃုထီၣ်အံၤဘၣ်န့ၣ် တၢ်ဒုးကဲထီၣ်သ့ အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒီသဒၢသဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဖျါလၢလီၢ်ကဝီၤ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ် ဒုးသ့ၣ်ညါသဝီဖိလၢတၢ်အိၣ်သးတဂၢၢ်တကျါ ဘၣ်ဒီးတၢ်ဒုးကဲထီၣ်သးသ့အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. အယိ လုက့ၣ်, ပယၢ်ရီၤ, သူကဘံၣ် ဒီးလၢၢ်ချီၣ် သဝီဖိဖဲ ပယၢ်ရီၤကရူၢ်, တးပီ ဒီးတးပီခံသဝီဖိ ဖဲတးပီကရူၢ်ပူၤ ဒီး ဃီဖိပျဲၤသဝီဖိ ဖဲဃီဖိပျဲၤကရူၢ်ဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ဆူတၢ်လီၢ်အဂၤ န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတနီၤလဲၤဃုၢ်အိၣ်ဆူသဝီအဂၤ, တနီၤလဲၤဃုၢ်ဆူဝဲလၢအဘူး ဒီးအဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတနီၤ လဲၤဃုၢ်အိၣ်ကဒုဆူပူၤဒီးလုပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိဟ်ပနီၣ်ဝဲ လုက့ၣ်သဝီဖိဟံၣ်ဒုၣ်အိၣ် (၅၅၈)ဒုၣ် ဒီးအပူၤနီၣ်ဂံၢ် အိၣ် (၃,၀၀၀)ဂၤအံၤ လဲၤဃုၢ်အိၣ်ကဒုဆူတၢ်လီၤအါပူၤအါတီၤန့ၣ် လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်မၤနီၣ်မၤယါပုၤဃုၢ်အိၣ်ကမ့ အနီၣ်ဂံၢ် လၢသဝီအဂၤတဖၣ်တန့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဆိကမိၣ်ဝဲလၢ တၢ်ဒုးမ့ကဲထီၣ်သးဘၣ်ဆၣ် ကကဲထီၣ်သးထဲတစိၢ်တလီၢ်အယိ အဝဲသ့ၣ် ဃုၢ်စိၢ် တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးဟံၣ်ဖိဃီတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဆူအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဃုၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်ထဲစုၤသီဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် သဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ် က့ၤဆူအဒုသဝီတသ့တဘျီဃီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အယိ တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးဟံၣ်ဖိဃီတၢ်လိၣ်ဘၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဝဲဟ် ဃုၢ်ဆူ တၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကူတၢ်ကၤ, ယုၣ်လုး, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, ဟံၣ်ဃီတၢ်ဖိတၢ်လံၤ ဒီးတၢ်အိၣ် ကဒုလီၢ်ပီးလီၤ ဒ်အမ့ၢ် ပၣ်တူ (တၢ်လပၣ်)တၢ်ခိၣ်ဒုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တလၢလီၣ်လၢတၢ်ဃုၢ်အိၣ်ကမ့ယံာ်ထၢအဂီၢ်ဘၣ်. အယိ နီၢ်က---လၢအမ့ၢ် ပုၤဃုၢ်မ့ဟးဖျိးလၢပယၢ်ရီၤကရူၢ်, ဘံလုကီၢ်ဆၣ် လၢအစးထီၣ်ဃုၢ်ဖဲ လါအုၤဖြၢၣ် ၂၀သီ အကျါတဂၢၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ဒ်အံၤ, "ပက့ၤဟံၣ်အိၣ်ဘုးလၢသဝီပူၤတဘျီဘၣ်. အခိၣ်ထံးခါန့ၣ် ပဆိကမိၣ်လၢ တၢ်ဒုးကကဲ ထီၣ်ဒုၣ်ထဲခံသီသၢသီလီၤ. အယိ ပစိၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ထဲခံသီသၢသီဂီၢ်လီၤ. ပစးထီၣ်ဃုၢ်လၢ [လါအုၤဖြၢၣ်] ၂၀သီ တုၤခဲအံၤ အိၣ်လံ (၁၀)သီလံအယိ ပတၢ်အိၣ် တၢ်အိၣ်လၢလံ. ပမုၢ်လၢလၢတၢ်အံၤ [တၢ်သဘံၣ်သဘျၢ] ကဝဲကတံာ်ကွံာ်ဒီးကဆဲးကွံာ် [လုက့ၣ်သးကလၢၤ ကလီၤပျီကွံာ်] လၢအဆိအချ့" န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤ ဘၣ်တၢ်ဒိန့ၢ်အိၣ်ဖဲလါမ့ၢ်သီ, ၂၀၂၂န့ၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲ သဝီဖိသ့ၣ်က့သးပုၤ, ဖိဒံဖိ သၣ်ဒီးပုၤမိၢ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ဃုၢ်မ့ဟးဖျိးဆူသဝီချါ စးထီၣ်လၢလါအုၤဖြၢၣ် ၂၀သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်လံန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ် တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပီးလီၤလၢတၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်အဂီၢ်, တၢ်ကူတၢ် ကၤ, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, ထံအိၣ် ဒီးကသံၣ်ကသီသ့ၣ်တဖၣ် တအိၣ်လၢလါလီၣ်လိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ - သဝီဖိ)

ဖဲလါမ့ၢ် ၇သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် တၢ်ဒုးကဲထီၣ်လၢ KNDOသးဒီး SACဒီးBGFသးဟ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးအဘၢၣ်စၢၤဖဲလၢၢ်ချီၣ် သဝီန့ၣ် လီၤ. SACဒီးBGFသးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟးထီၣ်လၢသုၣ်ဂီၤပျုးသးကလၢၤ, ဒွဲၣ်လိကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်ဒီး ကလဲၤဝဲဆူ

လုက့ၣ်သုးကလၢၤဖဲဒုသထွၣ်ကီၢ်ရၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အခါ အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် လၢၢ်ချီၣ်သဝီဖိတဖၣ် ဃုၣ်အိၣ်က မ့ၢ်ဆူပုၤပူၤ လံာ်ဘၣ်ဆၣ် သဝီဖိတနီၤအိၣ်ဒီးလၢသဝီပူၤလၢတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ခီဖျိလၢတၢ်ဘၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအယိ ပုၤယုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိတဖၣ် ဘၣ်အိၣ်လၢတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အပူၤ ဒီး ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ညၣ်ဂီၢ်ယၢ်အါ တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ် ဒီးတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအဂ့ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤယုၢ်အိၣ် ကမ့ၢ် လၢအိၣ်တဆူၣ်ဒီးတၢ်မၤကွၢ်တၢ်ညၣ်ဂီၢ်ယၢ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ် အဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၣ်ဘၣ်ကသံၣ်ကသီတၢ်ကူစါယါဘျါ ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လုက့ၣ်သဝီဖိလၢအဘၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဖဲလါအ့ၣ်ဒီးလါမ့ၤ ၂၀၂၂န့ၣ်အပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ဟ်ဖျါထီၣ် အဝဲသ့ၣ် တၢ်ဘၣ် ယိၣ်ဒိၣ် ဒိၣ်အါအါ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၣ်ဘၣ်ထံအီလၢအကဆီဘၣ်အယိ ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဖုးတၢ်ဟၤဖၤလူတၢ် ဆါ ဒီးခီဖျိ လၢပစိၤ အ့ၣ်အယိ အဝဲသ့ၣ်ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဖုးတၢ်ကွၢ်ဒီးတၢ်ညၣ်ဂီၢ်ယၢ်လၢပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိး တနီၤ လီၤဆီဒၣ်တၢ် ဖိသ့ၣ်နီၢ် ဆံးသ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်ဘၣ်တၢ်ဟၤဖၤလူတၢ်ဆါ ဒီးဘျိးလံာ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၣ်ဘၣ် ကသံၣ်ကသီတၢ် ကူစါယါ ဘျါဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဃုထီၣ်ကသံၣ်ကသီပီးလီတၢ်လိၣ်ဘၣ်သ့ၣ် တဖၣ်ဆူလီၢ်ကဝီၤ ပုၤတဝၢတၢ်က ရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ် ဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤနီၤတမံၤဘၣ်န့ၣ် လီၤ.

တၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ် လီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢဖိသ့ၣ်, သးပုၤ, ဖိသ့ၣ်အိၣ်ဖျဲၣ်သီ ဒီးမိၢ်ဒါ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤမိၢ်ဒါလၢဘံလုကီၢ်ဆၣ်တဂၤ ဖဲအဝဲဘၣ်သ့ၣ်အိၣ်ကမ့ၢ်အဆၢကတီၢ်အဖိလီၤတၢ်ကွၢ်ဝဲဒၣ် ဒီးပုၤတနီၤ ဘၣ်အိၣ်ဖျဲၣ်ဖိဖဲအဝဲသ့ၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအဆၢကတီၢ် ခီဖျိလၢတၢ်အိၣ်သးဘံဘူ တဂၢ်တကျါၤအယိ ပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးသ့ၣ်တဖၣ် တဒီးန့ၣ်ဘၣ်ထံကဆီ, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးလီၢ်ကျဲလၢလီၣ် ဘၣ်, တၢ်ကူတၢ်ကၤကလၢၤလၢဖိသ့ၣ်ဆံးဂီၢ်တအိၣ်ဒီး ဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤတတုၤဘၣ်အယိ မိၢ်ဒီးဖိသ့ၣ် တဖၣ် အိၣ်ဘၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသ့ၣ်တနီၤတၢ်ကိၢ်ထီၣ်ဒိၣ် ဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၣ်ဘၣ် ကသံၣ်ကသီတၢ်ကူစါယါဘျါဘၣ်. နီၢ်က---လၢအမ့ၢ်ပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအကျါတဂၤ ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးလီၢ်ကဝီၤကသံၣ်သရၣ်မ့ၢ် တဂၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်အံၤ, “သဝီဖိ, ဖိဒ်ဖိသ့ၣ်, မိၢ်ဒါ ဒီးပုၤသးပုၤတဖၣ် ထံၣ်ဘၣ် တၢ်ကီတၢ်ခဲဒီဒူၣ်ညါအယိ ယထံၣ်ဒီးယသး တမ့ၢ်ဘၣ် ဘၣ်ဆၣ်ယမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်တသ့ဘၣ် မ့ၢ်လၢ ယၤသနါက့ လၢသးသမူကပူၤဖျဲးအဂီၢ် ဘၣ်ဂုၢ်ကျဲးစးယုၢ်သပုၤ တၢ်ညါ. မိၢ်ဒါဘူးထီၣ်လၢကဘၣ်အိၣ်ဖျဲၣ်ဖိလံသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်လၢ ၁--- [တၢ်ယုၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်]တဘျုးဂၤညါ. အယိ ပုၤ [တၢ်မၤစၢၤပုၤတဝၢတၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်] မၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်ဂ့ၤ. မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်က့ၤဟံတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ် ဒီးထံလၢသဝီပူၤတသ့အယိ အဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၣ်ဘၣ် ထံဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢလီၣ်ဘၣ်. [...]မုၢ်ဂါတဂၤတဲယၤလၢအဖိတၢ်ကိၢ် ထီၣ်ဒိၣ်မး ဒီးကသံၣ်သရၣ်မ့ၢ်တဂၤလဲၤကွၢ် န့ၢ်အီၤအဖိ ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်ယုၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်န့ၣ် ကသံၣ်လၢတၢ်ကူစါ ယါဘျါအဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်. [...] မ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်လဲၤယုၢ်အိၣ်ကဒုလၢ [တြီပူၤအယိ အဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးပုၤတူ (တၢ်လပုၤ) လၢကဒုးထီၣ်ဒဲဒိၣ်ဒုး ဒီးဖဲတၢ်မ့ၢ်စ့ၢ်အဆၢကတီၢ် တၢ်ခိၣ်ဒုးမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် တၢ်ကီတၢ်ခဲကဘၣ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ် လီၤ.”

ပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးတနီၤဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်ယုၢ်ဒ်အမ့ၢ် ခိနီယု, သိအိၣ် ဒီးထံအီတဆံးတက့ၢ် လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ် ဒီးကညီၣ်ဝီၣ်မုၢ် ကရၢ (KWO)အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တနီၤနီၤန့ၣ် ဒီးန့ၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးဆူၣ်ချ့တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲလၢဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိအိၣ်တဆံး တက့ၢ်န့ၣ်

လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် တၢ်တိၣ်စၢၤမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တလၢလီၣ်လၢပုၤယုၤမ့ၢ်မ့ၢ်ပးဖျိးကိးဂၤဒဲးအဂီၢ်ဘၣ်အယိ အဝဲ သ့ၣ်လိၣ်ဘၣ် တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ် လီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ် ဘုၤသးဒီးဆူၣ်ချုၣ်တၢ်မၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်အါထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိလၢ SACသုး တဖၣ် တြီတံၢ်ဃာ် တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤသဘျုးဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတအိၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အါအယိ တၢ်တိၣ်စၢၤ မၤစၢၤသ့ၣ် တဖၣ် လဲၤဃီၤဆူၣ်ပုၤယုၤမ့ၢ်မ့ၢ်ပးဖျိးအိၣ်တၢ်လီၤကီၢ်ခဲထီၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤကလုာ်ဒုၣ်ဒီးလီၤကဝီၤ တၢ်တိၣ်စၢၤမၤ စၢၤပုၤတဝၢ တၢ်လိၣ်ဘၣ်ကရၢတနီၤ ဟူးဂဲၤလၢဟီၣ်ကဝီၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါၣ် ဒီးထံဆၢကီၢ်ဆၢ တၢ်ကရၢကရိ သ့ၣ်တဖၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်တၢ်လီၤယံၤဒီး SACသုးတြီတံၢ်ဃာ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤသဘျုး ဒ်အမ့ၢ် ဝံစိၤတီဆုၢ တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, ကသံၣ်ကသီ ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤအဂၤတန့ၢ်ဘၣ်, ဒီး SACသုးတဖၣ် ခးစ့ၢ်ကိး ပုၤလၢ အဟ့ၣ်လီၤ တၢ်တိၣ်စၢၤ မၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. အယိ တၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်က့ၢ်ကျဲးစးကီၢ်ခဲခဲဒ်သိးကလဲၤတုၤဆူၣ် ဒုသထူၣ် ကီၢ်ရဲၣ် ပုၤယုၤမ့ၢ်မ့ၢ်ပးဖျိး အိၣ်တၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အယိ လီၤကဝီၤပုၤယုၤမ့ၢ်မ့ၢ်ပးဖျိး တဖၣ် တဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်မၤ စၢၤလၢအဝဲသ့ၣ်သးသမူကပူၤဖျဲးထီၣ်အဂီၢ်အိၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါၣ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဘီမုၢ်စၢၤဖျိၣ်ကရၢ တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတၢ်သိၣ်တၢ်သီမိၢ်ပုၢ် (UNHCR’s guiding principles)⁶ လၢထံလီၤကီၢ်ပုၤတၢ်ဃုၤမ့ၢ်မ့ၢ်ပးဖျိး(IDPs) သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒ်အံၤ ထံလီၤကီၢ်ပုၤပုၤယုၤမ့ၢ်မ့ၢ်ပးဖျိးဖိ လီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ် ကမုၢ်လၢအဂံၢ်ဆံးဘါစၢၤဒ်အမ့ၢ် ဖိသၣ်ဒီးမိၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အလီၤအိၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ် ဃုထီၣ်တၢ်မၤစၢၤန့ၢ် ဒီးဒီးန့ၢ်ဘၣ် တၢ်ဒီ သဒါ ဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်တိၣ်စၢၤမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢဒုသထူၣ်ကီၢ်ရဲၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟံၣ်ဖျါ ထီၣ်တၢ်အုၣ်သးဘၣ်ဃး တၢ်တြီတံၢ်ဃာ် ပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်တိၣ်စၢၤမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်အယိ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်က့ၢ် ကျဲးစးသပုၢ်ပုၢ်လၢ အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး ဒီဖျိလၢ SACသုးသ့ၣ်တဖၣ် တဟ့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါၣ် ဒီးထံဆၢကီၢ်ဆၢတၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ပျဲလၢကလဲၤတုၤဆူၣ်ပုၤလၢ လိၣ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤ နီၢ်နီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အအိၣ်ဘၣ်အယိ တၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤလဲၤဃီၤဆူၣ်ပုၤကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အံၤအအိၣ်တတုၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

IDPsမုၢ်လၢဝဲလၢကက့ၤအိၣ်ဘၣ်က့ၤဆူၣ်အဟံၣ်ဒီးအိၣ်ဘၣ်က့ၤဒီးအဟံၣ်ဖိဃီဖိလၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ဒီးတၢ်ပူၤဖျဲးအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်နီၢ်ဝဲ---လၢအမ့ၢ် IDPတဂၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်သးဒ်အံၤ, “ပဘၣ်သးအိၣ်လၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အပူၤ, ပမုၢ်လၢလၢ ပက့ၤမ့ တုၤန့ၣ် ပကထံၣ်ဘၣ်ဒီးပဟံၣ်ပဃီသ့ၣ်တဖၣ်. ပဘၣ်ယိၣ်လၢပဟံၣ်တဖၣ် ကအူၤအိၣ်ဘၣ်ဖုး. [KNDO] သုးတအိၣ် လၢသဝီပူၤနီၢ်တဂၤဘၣ်. အဝဲသ့ၣ် [SACသုး]မ့ၢ်ကွံာ်လီၤကျိဖးဒိၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ဒ်ဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. ”

ဃ. တၢ်သ့ၣ်ပုၤကညီၣ်ကတီၢ်ဒီးတၢ်ဖိၣ်ပိတၢၤ

ဖဲလါမ့ၢ် ၁သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် SACလၢသဝီဖိတသ့ၣ်ညါအနီၣ်ဂံၢ်တဖၣ် ဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးဒီး BGF သုးဒု (၂)လၢအဘၣ် တၢ်တီ ခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလၢ သုးဒုခိၣ်ဘိတုၤတုၤ ဟးထီၣ်ဝဲဖဲသ့ၣ်ဂီၤပျၢၤဒီးပျီဖိတီၤသုးကလၢသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲ ဒွဲၣ်လိကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ်

⁶ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါၣ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဘီမုၢ်စၢၤဖျိၣ်ကရၢ တၢ်သိၣ်တၢ်သီလံၢ်န့ၣ်ကျဲးမိၢ်ပုၢ် (UNHCR), “Guiding Principles on Internal Displacement”, လါယူၤလဲ ၂၂သီ, ၁၉၉၈န့ၣ်.

အပူၤ လဲၤထီၣ်ဝဲဆူၣ်လုၤကီၢ်ဆၢၣ်, ဒူသထူၣ်ကီၢ်ရၢၣ်လၢကလဲၤမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤသုးဂံၢ်ဘါဖဲ လုၤက့ၣ်သုး ကလၢၤအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. BGF သုးဒု (၂)အံၤ အိၣ်ဝဲလၢ သုးရၢၣ် (၁၀၁၄)လၢအဘၣ်တၢ်တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလၢ သုးရၢၣ်ခိၣ် ဘါမိၤခဲၣ်န့ၣ်လီၤ. BGF သုးဒု (၂)အံၤဟံၤလီၤစ့ၢ်ကိးအသုးကလၢၤတစီၢ်တလီၢ်ဖဲပျီဖိတီၢ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢဒွဲၣ်လိကီၢ်ဆၢၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်ဖဲလါမ့ၤ ၁သီ, ဒီး လါမ့ၤ ၅သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်အဘၣ်စၢၤန့ၣ် SACသုးလၢသဝီဖိတသ့ၣ်ညါအနီၣ်ဂံၢ်တဖၣ် ဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးဒီး BGF သုးဒု (၂) ဖိၣ်န့ၣ်ဝဲသဝီဖိအါန့ၣ်ဒီး (၁၀၀)ဂၤဖဲ တကီၤဖိဒီးဝဲပျီကရူၢ်တဖၣ်အပူၤ ဖဲဖျိၣ်အၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်ပူၤ န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤဆူၣ်သဝီဖိလၢအဖိၣ်န့ၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဝဲပီၤတၢ်ဒီး သူသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒ်ကတီၤအသး လၢတၢ်ဒီး သဒါလီၤ အနီၣ်ကစၢ်သးအဂီၢ် လၢအဝဲသ့ၣ် တၢ်လဲၤကျဲဆူၣ်လုၤကီၢ်ဆၢၣ်ပူၤ လၢလုၤက့ၣ်ဒီးတးပီသုးကလၢၤတၢ်လီၢ်တဖၣ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလါမ့ၤ ၁သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် SACသုးဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးဒီး BGF သုးဒု (၂) ဖိၣ်န့ၣ်ဝဲသဝီဖိ လၢအနီၣ်ဂံၢ်အါ (၂)ဖု လၢတၢ်လီၢ် (၂)တီၤဖဲ သဝီဖိမၤန့ၢ်မၤတပွဲတၢ်ဘျီတတီၤဒီး တၢ်အိၣ်မူးကံၢ်စုမူးတတီၤဖဲ ဝဲပျီသဝီ, ဝဲပျီကရူၢ်, ဖျၢအၣ်ကီၢ် ဆၢၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်လၢသဝီအါဖျါလၢဝဲပျီဒီးတကီၤဖိကရူၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ ဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးဖဲ ဘျီ(၂)ဘျီအံၤ အပူၤယိ SAC ဒီး BGF သုးဖိၣ်န့ၣ်ဝဲသဝီဖိ လၢဘျီတဘျီပူၤ အါန့ၣ်ဒီး (၅၀)ဂၤစုၣ်စုၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဝံၤအလီၢ်ခံ SAC ဒီး BGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် လဲၤဆူလုၤက့ၣ်သုးကလၢၤ ဒီးဖိၣ်အါထီၣ်စ့ၢ်ကိးသဝီဖိလၢကျဲကွၢ်ကွၢ် ဖဲဖျိၣ်အၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်ပူၤ(လၢကဝဲပီၤတၢ်ဒီးကဲကတီၤဂီၢ်) တုၤလၢ လါမ့ၤ ၅သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိလၢတၢ်ဖိၣ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ် သ့ၣ်တဖၣ် တနီၤအဟံၣ်ဖိဃီဖိဟဲဟ့ၣ်စု ၁၀၀,၀၀၀က့ၤဒီးတနီၤဟ့ၣ် ၂၀၀,၀၀၀ က့ၤဝံၤ တၢ်ပျါကွၢ်အဝဲသ့ၣ် န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတနီၤန့ၣ် သ့ၣ်ညါလိာ်အသးဒီးBGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်မုၢ်တၢ်ဟံၣ်လိာ်သးအယိ ပုၤဒုးအိၣ်ဒုးအီၤ သုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ထဲထံချီဆၢ တဆံးတက့ၢ်ဝံၤတၢ်ပျါလီၤကွၢ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိလၢတၢ်ပျါလီၤကွၢ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် BGFသုးတဲပျါအဝဲသ့ၣ်တဖၣ် လၢ တဘၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဒီးဒုးသ့ၣ်ညါပုၤဂၤတဖၣ်လၢတၢ်ကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်အံၤ ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သုးသ့ၣ်တဖၣ် ပျါလီၤကွၢ် သဝီဖိထဲတနီၤ ဒီး အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကဟ့ၣ်စုဒ်သးတၢ် ကပျါလီၤကွၢ်အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် ဘၣ်ဆၢၣ် SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ် တတူၢ်လိာ်အဝဲသ့ၣ်စုဘၣ်အယိ သဝီဖိအါန့ၣ်ဒီး (၄၀)ဂၤဘၣ်တၢ်ဖိၣ်တံၢ်ဃာ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ်တဲသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤလၢ အဝဲသ့ၣ်လိာ် ဘၣ်ပုၤကညီ တမ့ၢ်စုဘၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါမ့ၤ ၆သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ် ကွဲထီၣ်သဝီဖိအါန့ၣ်ဒီး (၄၀)ဂၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဖိၣ်ဒုးဃာ်ဝဲ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ စးထီၣ်လဲၤဝဲဆူလုၤက့ၣ်သုးကလၢၤလၢဘၣ်လုၤကီၢ်ဆၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤလၢကျဲအခါ မံတၢ်ဝဲဖဲ နီၣ်လီၤ ပျီသဝီကပၤ, ဟးတရံးကရူၢ်, ဖျၢအၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်တနၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါမ့ၤ ၇သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ လဲၤတုၤဝဲဖဲလၢၢ်ချီၣ်သဝီ ဒီးဖဲန့ၣ်တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ဒီးလီၢ် ကဝီၤ KNDOသုးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ် ကိးဖျိၣ်လၢၢ်ချီၣ်သဝီဖိခဲလၢ်လၢ သီခါဖျါပူၤန့ၣ်လီၤ. ဝံၤအလီၢ်ခံ အဝဲသ့ၣ်ပျါလီၤကွၢ်ဟံၣ်မုၢ်ဒီးဖိသ့ၣ်ဆံးသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးကိးတံၢ်ဃာ်ဝဲလၢၢ်ချီၣ်သဝီဖိဟံၣ်ခွါသ့ၣ် တဖၣ် (၂၂)ဂၤအကျါ ပၣ်ဃုာ်ဖိသ့ၣ်လၢအသးနီၣ်တပွဲဘၣ် (၄)ဂၤန့ၣ်လီၤ. SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ် မၤဆူၣ်သဝီဖိသ့ၣ်

တဖၣ်အံၤဝံပီၤတၢ် ဒီးသုၣ်သဝီဖိဒ်ကတီၤအသိး လၢတၢ်ဒီသဒါလီၤအနီၣ်ကစၢ်သးအဂီၢ် လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤကျဲဆူညါ ဆူလုက့ၣ် သုးကလၢၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤလၢလုက့ၣ်သုးကလၢၤအခါ အဝဲသ့ၣ်ဖိၣ်အါထီၣ်စ့ၢ်ကီး သဝီဖိလၢကျဲသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. အယိ သဝီဖိထံၣ်စိတယၢ်ဟံဝဲ ပယီၤသုးဖိၣ်ကွဲးသဝီဖိပိၣ်ခွါသ့ၣ်တဖၣ်အံၤခဲလၢကအိၣ် (၁၀၀)ဂၤယုၣ်ယုၣ် ဒီးမၤ ဆူၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဝံပီၤတၢ်ဒီးသုၣ်ဒ်ကတီၤအသိးလၢတၢ်ဒီသဒါလီၤအနီၣ်ကစၢ်သးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိအ ကျါ တနီၤ သုးသ့ၣ်တဖၣ်မၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်ကူထီၣ်သိးထီၣ် BGFသုးကူသုးကၤဒ်သိးဒီး KNDOသုးသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ် ကခး ဘၣ်ဒ်ဝဲသဝီဖိတဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ယုၣ်ဒီးသဝီဖိလၢအဖိၣ်တံၢ် ယာ်ဝဲ (၁၀၀)ဂၤ ယုၣ်ယုၣ်အံၤ လဲၤတုၤဝဲလၢလုက့ၣ်သုးကလၢၤ ကဘၣ်ဖဲလါမ့ၤ ၈သီ, မ့တမ့ၢ် ၉သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်လံာ်ဘၣ်ဆၣ် သုးသ့ၣ်တဖၣ် အံၤ ဖိၣ်ဒုးဃာ်တၢ်ဒီးသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဖဲလုက့ၣ်သုးကလၢၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. (သဝီဖိမၤနီၣ်မၤယါပယီၤသုးလဲၤတုၤ လုက့ၣ်မုၢ်နံၤ မုၢ်သီလီၤတံၢ်တဘၣ်ဘၣ်). သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်အိၣ်ဝဲလၢ SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ပၤတံၢ်ဃာ် ဖိလၢအယိ အဝဲသ့ၣ်ယုၢ်ပူၤဖျဲးကွံာ်အသးတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ် ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်န့ၣ် သဝီဖိယုၢ်ပူၤဖျဲးကွံာ်အသးန့ၢ် (၂)ဂၤဒီး က့ၤဆူ အဟံၣ် ဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယုၢ်ပူၤဖျဲးထီၣ်ကွံာ်အသးလၢသးသမူ တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အပူၤ မ့ၢ်လၢ SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ် တဖၣ်ခးထွဲအဝဲသ့ၣ်ဒီးကျိတဘျုးထံၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိ (၂)ဂၤအံၤ ယုၢ်ပူၤဖျဲးအသးန့ၢ် ဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်အိၣ်လၢ ဟံၣ် တဘျုးဘၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယိၣ်ဝဲလၢ SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ် ကဟဲဃုဘၣ်ဖုးအဝဲသ့ၣ်လၢအသဝီပူၤအယိ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်လဲၤယုၢ်အိၣ်ကဒုဆူတၢ်လီၢ်ဂၤ လၢအ ဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါမ့ၤ ၂၅သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် KHRG ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်သးတၢ်ဟံၣ်ဖျါလၢ သဝီဖိလၢ SAC ဒီး BGF သုးဖိၣ်တံၢ်ဃာ်အဝဲ သ့ၣ်လၢလုက့ၣ်သုးကလၢၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ပျၢ်လီၤကွံာ်အဝဲသ့ၣ်ဖဲလါမ့ၤ ၂၅သီ, လၢအမ့ၢ်တနံၤဃီဃီဖဲ BGFတဖၣ် ထုးလီၤ ကွံာ်အသုးဖိလၢလုက့ၣ်ဒီးတးပီသုးကလၢၤပူၤခဲလၢကအနံၤန့ၣ်လီၤ. (BGFထုးလီၤကွံာ်အသုးဘၣ်ဆၣ် SACတ ထုးလီၤကွံာ် အသုးဘၣ်.) SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟ့ၣ်လီၤသဝီဖိလၢအဝဲသ့ၣ်ဖိၣ်တံၢ်ဃာ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ် စ့ပယီၤတဂၤ ၁၅၀,၀၀၀ကွဲး လၢအဝဲသ့ၣ်လဲၤဝံပီၤတၢ်ဒီး တၢ်သုၣ်အဝဲသ့ၣ်ဒ်ကတီၤလၢတၢ်ဒီသဒါလီၤသး(၁၅)သီ အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. SAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ် ဟ့ၣ်သဝီဖိအဘူးအလဲအံၤ လီၤလၢဝဲထဲသိးဒီးပုၤမၤဒီးလဲတၢ်ဖိတဂၤအဘူး အလဲ တနံၤ ၁၀,၀၀၀ကွဲး အသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သုၣ်ပူၤကညီၣ်ဒ်ကတီၤလၢတၢ်ဒီသဒါလီၤသးအဂီၢ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤကမၢ်ဝဲ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်တိၣ်စၢၤမၤစၢၤပူၤဂ့ၢ်ဝီ တၢ်လိၣ်ဘၣ် သဲစးတၢ်ဘျုးခိၣ်သ့ၣ်ဒီး ကွံာ်န့ၣ်ဖၣ်လံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလီၤလံာ်ဃံးဃာ်အဂံၢ်ထံး Additional Protocol (II) (အဆၢဖိ ၁၃(၁)) အဖိလၢ လၢအကြိတံၢ်ဃာ်ဝဲတဖၣ် ဒီး တၢ်ကဘၣ်လူၤပိၣ်မၤထွဲဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် “ကမျၢၢ်ထံ ဖိကီၢ်ဖိ တဖၣ် ဒီးပုၤတဂၤစုၣ်စုၣ် တၢ်ကဘၣ်ဒီသဒါအဝဲသ့ၣ် ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကပူၤဖျဲးဒီး သုးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတၢ်လီၤဘၣ် ယိၣ်သ့ၣ် တဖၣ်အဂီၢ်.” န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ်တၢ်သုၣ်ပူၤဒ်ကတီၤလၢတၢ်ဒီသဒါလီၤသးအသိးဒီးဒ်သိး သုးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ကလဲၤသး ဂ့ၤဂ့ၤအဂီၢ်တၢ်ကူထီၣ်ဖးလီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ထီၣ်ဒါလိၣ်သးဒီး တၢ်သိၣ်တၢ်သီ လၢတၢ်ကဘၣ်ဟံၣ်ထံနီၤဖးတၢ်ထီၣ် ဒုးလီၢ်ဒီးမူဒါလၢကဘၣ်ပလီၢ်ဆိသးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်ကဘၣ် မၤလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်အီၤ ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကဘၣ် ဟံးနီၤဖး

ကမျၢၢ်တၢ်ပညိၣ်ဒီးသုးတၢ်တီၢ်ဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ဖိ သ့ၣ်လၢ သုးတၢ်ဟ့ၣ်း တၢ်ဂဲၤအပူၤသ့ၣ် တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်မၤကမၣ် ဖိသ့ၣ်ခွဲးယၢ် ဒီးတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ် အီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤ ကမၣ်တၢ်ထၢဆူၣ် ဖိသ့ၣ်သ့ၣ်⁷ စ့ၢ်ကိးသ့ၣ် ဒီး ဒ်တၢ်မၤ ကမၣ် တၢ်ဒုးကိၣ်မ့ၢ်လၢရိမ့ၢ် သဲစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီခိၣ်သ့ၣ်(Rome Statute) အဖီလၢ် အဆၢဖိ ၈(၂) (c) (vii)သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

c. တၢ်အိၣ်အုၣ်

ဖဲSAC ဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ်ကိးဖိၣ်လၢၢ်ခိၣ်သဝီဖဲသီခါဖျၢအပူၤဖဲ လါမ့ၢ် ၇သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်အခါ အသုးဖိသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤဆူသဝီဖဲအဟံၣ်ဒီး ကျးသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ အိၣ်ဟ့ၣ်သဝီဖိ လီတဲစိ (၂)ဖျၢၣ်, ထူ, တၢ်အိၣ်တၢ်အီ, တၢ်ကူတၢ်ကၤ ဒီးသဝီဖိတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်ပီးလီအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒူသဝီခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် တီၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ သုးဖိသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဟ့ၣ် တၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အံၤ ဆူSAC ဒီး BGFသုးခိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ ဖဲလါမ့ၢ် ၈သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် SAC ဒီး BGFသုးတဖၣ် ဟ့ၣ်ကျးကစၢ်လၢသုးဖိအိၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်အိၣ်တၢ်အီလၢအကျးပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ကျိၣ်စ့တဆံး တက့ၢ် ဒီးက့ၤဟ့ၣ်က့ၤ သဝီဖိထူဒီးလီတဲစိလၢအသုးဖိအိၣ်ဟ့ၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်န့ၣ် သဝီဖိ တဒီးန့ၣ်ဘၣ် တၢ်ဖိတၢ်လံၤ အဂၤဒ်မ့ၢ် တၢ်ကူတၢ်ကၤလၢသုးအိၣ်ဟ့ၣ်တဖၣ်အပူၤကလံၤနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တချးSAC ဒီး BGF သုးတဖၣ်လဲၤတုၤလၢလ့က့ၣ်သုးကလၢလၢတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤအသုးဂံၢ်ဘါ ဖဲလါမ့ၢ် ၈သီ, မ့တမ့ၢ် ၉သီ, (တသ့ၣ်ညါအမ့ၢ်နံၤလီၤတံၢ်)အခါ လ့က့ၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဃုၢ်ကွံၣ်ဆူတၢ်လီၢ်အဂၤ ဒီးအဝဲသ့ၣ် ဟံၣ်ဃီ တၢ်ဖိတၢ်လံၤ တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် အါဒ်တၢ်တက့ၢ် ဟံၣ်တ့ၢ်ဝဲလၢသဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲSAC ဒီး BGF သုးဖိသ့ၣ် တဖၣ်ဟဲတုၤလ့က့ၣ် သုးကလၢန့ၣ် န့ၣ်လီၤဆူသဝီပူၤ ဒီးန့ၣ်လီၤဘၢၣ်ဖျိသဝီဖိဟံၣ်ဃီဒီးကျးသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဟ့ၣ်သဝီ ဖိတၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤ တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကူတၢ်သိး, ဖိၣ်အိၣ်ထိးဆိဆၢဖိကိၣ်ဖိ, တၢ်အိၣ်တၢ်အီ, ကသံၣ်ထူး မဲအ့ၣ်, ကသံၣ်ထူးမဲဘီ, သဘျုၣ်သဲးသ့ၣ် ဒီးတၢ်နၢမူအဂၤတဖၣ်, ဟံၣ်ထူၣ်သ့ၣ်ဘၣ် ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤအဂၤတမံၤ လၢလၢလၢ အထံၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. SAC ဒီး BGFသုးဖိတဖၣ် အိၣ်ဟ့ၣ်သဝီဖိ တၢ်အိၣ်တၢ်အီဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤ, ဟံၣ်ထူၣ်ဒီးသ့ၣ် ဘၣ်လၢသဝီဖိဟံၣ်ဃီ လၢကတ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ဃီအဂီၢ်အါဂီၢ်ဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ က့ၤစိၣ်ဟံၣ်ဆူလ့က့ၣ် သုးကလၢအပူၤ လၢအသုးကလၢတၢ်အိၣ် သဒါလီၢ် (တၢ်ပူၤခိၣ်ကျိၤ) မ့တမ့ၢ် ကဆါအိၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖျါလၢ သဝီဖိလၢတၢ်ဒုးယၢ် အဝဲသ့ၣ်လၢသုးကလၢပူၤ (ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ဖိခိၣ်)သ့ၣ်တဖၣ် သုးကမၤအဝဲသ့ၣ်ယိးဆၢ တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢသုး အိၣ်ဟ့ၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဆူသုး ကလၢပူၤ လၢသုးသ့ၣ် တဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ် တဖၣ် နဝဲလၢ ပယီၤသုးသ့ၣ် တဖၣ်အံၤလဲၤဟံၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်အိၣ် အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဆူသီခါဖျၢပူၤ မ့ၢ်လၢတၢ်လီၢ်လၢကဟံၣ်ဃီ တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢသုး ကလၢပူၤအဂီၢ်တအိၣ်လၢဘၣ် အယိန့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ လီၤအိၣ်ဟ့ၣ် သဝီဖိတၢ်လၢ တးပီးသဝီ, တးပီ ကရူၢ်, ဘံလ့ကိၣ်ဆၢအပူၤတၢ်လီၢ် လၢအအိၣ်ဘူးဒီး သုးကလၢလၢသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ဟ့ၣ် ဒီးတၢ်ကုၢ်ဆူၣ်ပျိဆူၣ်သဝီဖိတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်အီၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤကမၣ် တၢ်ဒုးကိၣ်မ့ၢ်လၢရိမ့ၢ် သဲစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီခိၣ်သ့ၣ် (Rome Statute) အဖီလၢ် အဆၢဖိ ၈(၂) (c) (v))န့ၣ်လီၤ.

⁷ ကွၢ်ဘၣ် စ့ၢ်ပုၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤဖဲသ့ၣ်ဘီမ့ၢ်စၢၤဖိၣ်ကရၢ UN Children's Fund (UNICEF), [“The Paris Principles. Principles and Guidelines on Children Associated With Armed Forces or Armed Groups”](#), လါဖၤတြူၤအါရံၤ ၂၀၀၇န့ၣ်.

တၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဒိၣ်န့ၢ်အိၤဖဲ လုက့ၣ်သဝီ, ပယၢ်ရိၣ်ကရူၢ်, ဘံလုကီၢ်ဆၣ်, ဒုသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. KHRG ဒီးန့ၢ်ဘၣ် တၢ်ဂီၤတဖၣ်အံၤဖဲလါမ့ၤ ၁၅သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ လုက့ၣ်သုးကလၢၤSACဒီးBGF သုးသ့ၣ်တဖၣ် မၤဟးဂီၤ တြးဒီးန့ၢ်လီၤသဝီဖိဟံၣ်ဃီဒီးကျးတဖၣ်အပူၤ အိၣ်ဟ့ၣ်သဝီဖိတၢ်လံၤတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ် ဖဲလုက့ၣ်သဝီပူၤ ယံာ်တဘျုးနွံစးထီၣ် လါလါမ့ၤ ၈သီ, ၂၀၂၂န့ၣ်လံၣ်န့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- သဝီဖိ)

၈. တၢ်နီၣ်က့ၤဆူၣ်

ဖဲလါမ့ၤ ၁၂သီ,န့ၣ် SACဒီးBGFလၢအအိၣ်ဖဲလုက့ၣ်သုးကလၢၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ် မၤလုက့ၣ်သဝီဖိလၢအလဲၤယုၢ်အိၣ် ခူသ့ၣ် လၢလုပူၤဒီး လုက့ၣ်ကစၢ်ကပိၤကပၤသ့ၣ်တဖၣ် ကက့ၤအိၣ်က့ၤဆူၣ်သဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤစ့ၢ်ကီး လုက့ၣ်သီခါ လၢအယုၢ်အိၣ်ကမ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ကက့ၤအိၣ်က့ၤဆူၣ်သီခါဖျါန့ၣ်လီၤ. BGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်ညါဝဲသဝီဖိလဲၤယုၢ် အိၣ်ကဒုတၢ် လီၢ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဟူးဂဲၤဖဲဟီၣ်ကဝီၤဖဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ ဖးယံာ်လံၤအယီ အဝဲသ့ၣ်လဲၤယုၢ်သဝီဖိ တၢ်လဲၤယုၢ်အိၣ်ကဒု ညီၣ်တၢ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲသ့ၣ်လဲၤယုၢ်ဒီးထံၣ်ဝဲသဝီဖိလၢအယုၢ်အိၣ်ခူသ့ၣ်တယံာ် တဘျုးဒီးသဝီတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်က---လၢ အမ့ၢ်ပုၤယုၢ်အိၣ်ကမ့ၣ်အကျါတဂၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ သုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤပျံၤသဝီဖိဒီးတဲပျံၤသဝီဖိလၢ မ့တက့ၤ အိၣ်လၢသဝီပူၤဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်သဝီဖိဟံၣ်ဃီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် လီၤ. SACဒီးBGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် လဲၤလၢ သဝီဖိတၢ်လဲၤယုၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်ကိးနံၤဒဲး ဒီးလဲၤဝဲတဘျုးသီညါအယီ ကဲထီၣ်တၢ်မၤပျံၤမၤဖုးသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် လၢ မ့ၢ်သုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကလဲၤထီၣ်ခးဘၣ်ဖုးအဝဲသ့ၣ် သ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်အ--- လၢအမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအကျါတဂၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃး SAC ဒီး BGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် တဲသဝီဖိအံၤ, "ဟဲက့ၤ!! ဟဲက့ၤအိၣ်ကဒါလၢသဝီပူၤ. ပုၤမ့ၢ်လီၤ ဘၣ်ဖုးကျိးဒိၣ် ဖဲသုအိၣ်တၢ်လီၢ်လၢသဝီချါအံၤဒု... ပတဟံးမ့ၢ်ဒါဘၣ်. "

သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် က့ၤအိၣ်လၢအဟံၣ်ဃီဒုသဝီတဘျုးဘၣ် မ့ၢ်လၢတၢ်ဒုးကဲထီၣ်သးလၢသဝီပူၤအိၣ်ဒီး ဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ် အိၣ်လၢSACဒီးBGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် ဖိၣ်သုသဝီဖိကတီၤလၢတၢ်ဒီသဒါလီၤသး ဖဲKNDOသုးမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ် အခါအယီ န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ သဝီဖိလၢအက့ၤအိၣ်လၢသဝီပူၤတဖၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ SACဒီးBGFသုး လၢအအိၣ်လၢသဝီဖိ ဟံၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ် မူၤသံးဒီးတဲအါလိာ်သးတၢ်တလီၢ်လီၢ် ဒီး တဘျီတဘျီန့ၣ် တုၤလၢခးကျိးခးဝဲ ဒီး ကခးလိာ်သးအိၣ်န့ၣ် လီၤ. ဒီဖျါလၢ SACဒီးBGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် မၤပျံၤမၤဖုးဒုသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးအယီ သဝီဖိ (တသ့ၣ်ညါအနီၣ်ဂံၢ်) တဖၣ်

တၢ်မၤန့ၢ်ဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်က့ၤအိၣ်လၢသဝီပူၤ ဒီးတနီၤလဲၤယုၢ်ယံၤထီၣ်ဆူတၢ်လီၤအဂၤ န့ၣ်လီၤ. သီခါ လၢသုးမၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ် က့ၤအိၣ်လၢလ့က့ၣ်သီခါဖျၢသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်အိၣ်လၢSACဒီးBGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် အကျါ မ့ၢ်လၢသုးဖိသ့ၣ်တဖၣ်တနီၤန့ၣ် အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢသီခါဖျၢပူၤအယိန့ၣ်လီၤ. သီခါသ့ၣ်တဖၣ်ပျံၤတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ် မၤပတုၣ်ကွံၣ် တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်လၢအကဲထီၣ် သးလၢသဝီပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တန့ၢ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိလၢအက့ၤအိၣ်လၢသဝီပူၤ သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢ SACဒီးBGFသုးသ့ၣ်တဖၣ်အကျါ မ့ၢ်လၢသုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအိၣ်လၢဟံၣ်လၢအကစၢ် တဟဲက့ၤအိၣ်ဒီးဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ အယိန့ၣ်လီၤ. တုၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်က့ၤန့ၣ်လီၤဆူသဝီပူၤလံန့ၣ် သုးသ့ၣ်တဖၣ် တအဲၣ်အဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်လၢသဝီချၢလၢၤ ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤဖျါလၢSACဒီးBGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် သူသဝီဖိလၢအဝဲသ့ၣ် မၤက့ၤအိၣ်လၢသဝီပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒ်ကတီၤလၢတၢ်ဒီးသဒါလီၤသးဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်လၢ SACဒီး BGF သုးသ့ၣ်တဖၣ်အကျါန့ၣ် ဖျါလၢ KNDOသုးသ့ၣ်တဖၣ် တထီၣ်ခးအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

ဆ. သ့ၣ်ထံးမ့ၢ်ခွါတၢ်မၤအန့ၢ်မၤတံၢ်တၢ်ပုၤသး

သဝီဖိလၢSACဒီးBGFသုးမၤဆူၣ်က့ၤအိၣ်လၢလ့က့ၣ်သဝီပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အကျါ ဖိသ့ၣ်ပိၣ်မ့ၢ်ဒိၣ်ထီၣ်သီသ့ၣ်တဖၣ် ကွၢ်ဆၢၣ် မဲၣ်ဘၣ်ဝဲ သုးတၢ်မၤပယွဲသ့ၣ်ထံးမ့ၢ်ခွါတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသ့ၣ်မ့ၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် တူၢ်ဘၣ်ဝဲ တဘံၣ် တဘၢဘၣ် မ့ၢ်လၢသုးဖိသ့ၣ်တဖၣ် တဲကလံမၤကလံအဝဲသ့ၣ် ဒီးမၤသီၣ်ကလုာ်ကိးအဝဲသ့ၣ်လၢကျဲတဖၣ်အိၣ် အယိန့ၣ် လီၤ. အယိ သဝီဖိတနီၤဆူၣ်သ့ၣ်ကွံၣ်အဖိမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆူတၢ်ယုၢ်အိၣ်ကဒုအလီၤလၢတၢ်လီၤဂၤလၢတၢ်ဒီးသဒါ အဖိလၢ သ့ၣ်ထံးမ့ၢ်ခွါတၢ်မၤပယွဲဒီးတၢ်မၤအန့ၢ်မၤတံၢ်တၢ်ပုၤသးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အယိ ထဲပိၣ်မ့ၢ်ဒီးပိၣ်ခွါ သးပုၤသ့ၣ် တဖၣ်အိၣ်တုၤလၢသဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျါလၢသုးသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်လၢ သဝီပူၤအယိ နီၢ်အ---လၢအမ့ၢ်ပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိး လၢပယုၢ် ရီၣ်ကရူၢ်ပူၤအကျါတဂၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်အံၤ, “ယတမၤယဒုမ့ၢ် က့ၤလၢ သဝီဘၣ်. ယပျံၤ [သ့ၣ်ထံးမ့ၢ်ခွါ တၢ်မၤဆါပယွဲ ထီၣ်ဒါ ပိၣ်မ့ၢ်အယိ]. ပဘၣ်အိၣ်ခိးဒိကန့ၣ်တၢ်အိၣ်သးလၢ တၢ်လီၤယံၤ ဒ်အံၤလီၤ. ”

တၢ်အိၣ်သးဝဲအံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလီၤလီၤဆီဆီဘၣ်သးပိၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် တူၢ်ဘၣ်သးခိၣ်မ့ၢ်လီၤခီဖျါတၢ်လဲၤခီဖျါလၢအပူၤကွံၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အယိ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယိၣ်ဝဲလၢသ့ၣ်ထံးမ့ၢ်ခွါတၢ်မၤတၢ်အန့ၢ်မၤတံၢ်တၢ်ပုၤသးဒီးတၢ်မၤပယွဲအဂုၤအဂၤဒ် အဝဲ သ့ၣ်လဲၤခီဖျါဘၣ်လၢအပူၤကွံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ကကဲထီၣ်ဘၣ်ဖးအယိန့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးသ့ၣ်တဖၣ် သူသ့ၣ်ထံးမ့ၢ်ခွါတၢ်မၤပယွဲ ဒ်စုကဝဲအသိး လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်မၤပျံၤမၤဖး တၢ်ပၤဆူၣ်ပၤစိးအဖိလၢအယိ သဝီဖိပိၣ်မ့ၢ်ပိၣ်မၤၤ လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ် ကလံထံးပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ယိၣ်လၢပယီၤသုးသ့ၣ်တဖၣ်ကပညိၣ်မၤသ့ၣ်ထံးမ့ၢ်ခွါထီၣ်ဒါအဝဲ သ့ၣ် ဒီးဘၣ်အိၣ်လၢတၢ်ပျံၤ တၢ်ဖးဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.⁸

တၢ်ကတီၤလၢခံ

⁸ ကွၢ်ဘၣ် KHRG, “[Suffering in silence? Sexual violence against women in Southeast Myanmar](#)”, လါဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၁၈န့ၣ်; KHRG, “[Undeniable: War crimes, crimes against humanity and 30 years of villagers’ testimonies in rural Southeast Burma](#)”, လါဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၂န့ၣ်.

ဖဲလါမ့ၤ ၂၂သီ၊ ၂၀၂၂န့ၣ်န့ၣ် BGFသုးသ့ၣ်တဖၣ် ထုးလီၤကွၢ်အသုးဖိလၢလုက့ၣ်ဒီးတးပီသုးကလၢတဖၣ်အပူၤခဲလၢ်လံ န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်မနုၤအယီၤ BGFတဖၣ်ထုးလီၤကွၢ်အသုးလဲၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤခါဆူညါအိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် သဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်တသ့ၣ်ညါထွဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤနီၤတမံၤဘၣ် ဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ်ထုးလီၤကွၢ်အသုးဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်အိၣ်သးလၢ လုက့ၣ်သဝီပူၤလီၤကဆၣ်ကွၢ်ဝဲတစဲးန့ၣ်လီၤ. အယီၤ လုက့ၣ်သဝီဖိတနီၤ က့ၤအိၣ်က့ၤလၢဒုသဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. BGFသုးသ့ၣ် တဖၣ် မ့ထုးလီၤကွၢ်အသုးဘၣ်ဆၣ် SACသုးသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒ်ဒဲးဒဲးလၢသုးကလၢပူၤအယီၤ အဝဲသ့ၣ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ လၢအမၤဘၣ်ဒိကမျၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒ်ဒဲးဒဲးကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်အိၣ်လၢတၢ်ပလီၢ် ပဒီအပူၤ ခီဖျိလၢ ကျိၣ်မျိၣ်သ့ၣ်လၢတပိၢ်ဖးထီၣ်ဒဲးသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲအါထီၣ်ဖဲတၢ်ဒုးကဲထီၣ်သးအဆၢကတီၢ် ဒီး SAC ဒီးBGFသုးတဖၣ် ဒီးလီၤ ဟီၣ်လၢ်မ့ၣ်ပိၢ်အသီသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ယိၣ်လၢတၢ်ဒုး ကက့ၤကဲထီၣ်ကဒါအသးလၢအဝဲ သ့ၣ်ဟီၣ်ကဝီပူၤန့ၣ်လီၤ.

လံာ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါတဘျီအံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အိၣ်သးဘၣ်ဃးသုးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတၢ်ထီၣ်ဒုးထဲလၢတလါအတီၢ်ပူၤ ဒီးထဲလၢ ကီၢ်ရဲၣ် (၇)ဘျီအကျါ (၁)တဘျီအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် တၢ်ကဲထီၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တကီၢ်ခါ တၢ်ဆိၣ် တံၢ်မၤန့ၤ ဒီးတၢ်မၤပယွဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်ထီၣ်ဒါ သဝီဖိလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၣ်ထီၣ်ကလံၤထံးပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. SACဒီးBGF သုးတဖၣ် ထီၣ်ဒုးကမျၢၢ်ဒီးကမျၢၢ်ဟီၣ်ကဝီပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်ထီၣ်ဖးလီၤတၢ်ပညိၣ် လီၤတံၢ် လီၤဆဲးန့ၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲကြၢၢ်ကလၢ် ဒီးမ့ၣ်အမၤကမၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျါန့ၣ်လီၤ. သုးတၢ်ထီၣ်ဒုး သ့ၣ်တဖၣ် ဖဲလုက့ၣ်ဟီၣ်ကဝီ, ဘံလုကီၢ်ဆၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါတဘျီအံၤအပူၤန့ၣ် သဝီဖိဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ပုၤတူၢ် ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်ဃးထီၣ်ကွၢ်လၢဒုသဝီပူၤ, လဲၤအိၣ်ကဒုဆူတၢ်လီၢ်အဂၤ ဒီးဖဲအဝဲ သ့ၣ်ဟဲက့ၤလၢဟံၣ်အဆၢ ကတီၢ်န့ၣ် ထံၣ်ဘၣ်ဝဲ အဟံၣ်ဃီတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဒိ ဒီးသုး သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဟ့ၣ်ကွၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ် ဒီးပုၤတနီၤအဟံၣ်အူအိၣ်ကွၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်အိၣ်လၢသး သမူတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးအပူၤ ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ထီၣ်ဒုး အဝဲသ့ၣ် ဒီးသုးအဝဲသ့ၣ်ဒ်ကတီၢ်လၢသုးတၢ်ဒိသဒါလီၤသးအဂီၢ်အသိး ဖဲသုးသ့ၣ် တဖၣ်ဟးဟူးဂဲၤအဆၢကတီၢ် ဒီးဖဲသဝီ ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်အိၣ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဟံၣ်ပူၤအဆၢကတီၢ်ဒၣ်လဲၣ် သူသဝီဖိဒ်သိး ကဒိသဒါသုးလၢအမၤန့ၢ်ပၤဘၣ်သဝီ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အယီၤ တၢ်ကဲထီၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၣ်ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူဂ့ၢ်ဝီလၢတၢ်ကဘၣ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီပုၤမၤကမၣ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်သ့ၣ် တဖၣ် အံၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်ဟံၣ်ပနီၣ် SACသုးတဖၣ်အံၤဒ်အမ့ၢ်ပုၤမၤကမၣ်တၢ် ခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုး အိၣ်ထီၣ် တကီၢ်ခါတၢ်တိၤမၤစၢၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဒီးတၢ်မၤကမၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်ဂီၢ်ဝီတဖၣ်အံၤ ဒီးဒိၣ်တံၢ် ကွၢ် SACသုးသ့ၣ် တဖၣ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ဟူးဂဲၤ မၤပျံၤမၤဖုးဒီးထီၣ်ဒုးကမျၢၢ်သုတန့ၢ်လၢတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမံၤညါ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါပုၤ တဝါသ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသဝီဖိလၢအဟံၣ်ဃီဒီး တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူလီၢ်ကျဲးဟးဂီၤ ကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ခီဖျိ တၢ်ဟ့ၣ်လီၤကျိၣ်စုတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလီၤလီၤဆူလီၢ်ကဝီဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရီ (CSOsဒီး CBOs) ဒီးလီၢ်ကဝီပူၤ လၢအဟ့ၣ်နီၤလီၤတၢ်တိၤမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအါထီၣ်ကျိၣ်စုတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဆူ လီၢ်ကဝီပုၤဘျး စဲကရၢသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် မ့ၣ်တၢ်မၤလီၤတံၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကလဲၤတုၤဆူကီၢ်ရဲၣ်ဟီၣ် ကဝီလၢအအိၣ်

ယံၤဒီး ယံၤကီၢ်ဒီးကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢ ဒီးဟီၣ်ကဝီၤလၢတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤလဲၤတၢ်တညီၣ်ဘၣ်အလီၢ် ဒ်ဒုသထွၢ်ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ် တဖၣ်အံၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂၤလၢအဘၣ်ဃးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီးတၢ်မၤပယွဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်ဂ့ၢ်ဝိတၢ်အိၣ်သးလၢဒုသထွၢ်ကီၢ်ရၣ်ပုၤ ဒီးကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးပုၤသ့ၣ်တဖၣ် ဃုသ့ၣ်ညါအါထီၣ်အီၤလၢ KHRG လံာ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါလၢအဖီလၢသ့ၣ်တဖၣ် အံၤသ့န့ၣ်လီၤ.

- ["Undeniable: War crimes, crimes against humanity and 30 years of villagers' testimonies in rural Southeast Burma"](#), လါဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၂နီၣ်.
- ["Doo Tha Htoo District Incident Report: SAC shelling injured two villagers, killing one in Hpa-an Township, January 2022"](#), လါဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၂နီၣ်.
- ["Doo Tha Htoo District Short Update: Killing, torture and use of human shields and navigators by the SAC and BGF in Bilin Township, May to June 2022"](#), လါအီၤကူး ၂၀၂၂နီၣ်.
- ["Doo Tha Htoo District Short Update: SAC troops arbitrarily detain seven villagers, March 2022"](#), လါယုၤ ၂၀၂၂နီၣ်.
- ["Doo Tha Htoo District Short Update: Deliberate SAC shelling at religious event results in civilian deaths, injuries and property damage in Tha Htoo Township, March 2022"](#), လါအ့ၢ်ဖြၣ် ၂၀၂၂နီၣ်.
- ["Military Atrocities and Civilian Resilience: Testimonies of injustice, insecurity and violence in Southeast Myanmar during the 2021 coup"](#), လါနီၣ်ဝုဘၣ် ၂၀၂၁နီၣ်.

ကညီၣ်ဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်ကရူၢ် (KHRG) အဂ့ၢ်ဖျၢကိၣ်

ကညီၣ်ဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်ကရူၢ် (KHRG) အံၤဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဖဲ ၁၉၉၂ နီၣ် ဒီးမ့ၢ်ဝဲလီၢ်ကဝီၤကရၢသဘူတဖုလၢ အၢၣ်လီၤမၤတၢ်လၢ ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်အတၢ်အိၣ်သး လၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. KHRG သိၣ်လိဝဲ လီၢ်ကဝီၤဒုသဝီဖိတဖၣ် လၢကမၤနီၣ်မၤဃါတၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်အဂ့ၢ်အကျိၤန့ၣ်လီၤ. KHRG ဘိးဘၣ်ရၢလီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤ ဒ်သိးကဟံၣ်ဖျါထီၣ်လီၢ်ကဝီၤပုၤ ကမုၢ်တဖၣ်အကလုာ်, အတၢ်တူၢ် ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်, အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီၣ် ဒီး အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နယုထံၣ်သ့ၣ်ညါ ပတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲ www.khrgh.org အပူၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤ - SAC ဒီး BGF သးကလၢတဖၣ်လၢ အအိၣ်သ့ၣ်လီၤသးဟီၣ်ကဝီၤဖဲ ဘံလုကီၢ်ဆၣ်, ဒုသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်ပူၤ

